

Kohtuasi C-71/21**Eelotsusetaotluse kokkuvõte Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõike 1 alusel****Saabumise kuupäev:**

4. veebruar 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus, Bulgaaria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

4. veebruar 2021

Tagaotsitav isik:

KT

Prokuratuur:

Sofiyska gradska prokuratura

Põhikohtuasja ese

Põhikohtuasi algatati seoses taotlusega, millega paluti täita vahistamismäärus, mille alus oli Euroopa Liidu liikmesriikide ning Islandi ja Norra vahelist üleandmismenetlust käsitlev Euroopa Liidu ning Islandi Vabariigi ja Norra Kuningriigi vaheline leping.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Eelotsusetaotlusega palutakse tõlgendada Euroopa Liidu liikmesriikide ning Islandi ja Norra vahelist üleandmismenetlust käsitleva Euroopa Liidu ning Islandi Vabariigi ja Norra Kuningriigi vahelise lepingu (edaspidi „üleandmismenetlust käsitlev leping“) artikli 1 lõikeid 2 ja 3, Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 21 lõiget 1 ja artikli 67 lõiget 1 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 6 ja artikli 45 lõiget 1. Eelotsusetaotlus puudutab olukorda, kus üleandmist käsitleva lepingu alusel tehtud vahistamismääruse täitmise taotluse saanud liikmesriik on keeldunud tagaotsitava isiku üleandmisest, isik on seejärel asunud elama teise liikmesriiki, kellele on saadetud isiku suhtes samas asjas süüdistuse

esitamiseks tehtud uus vahistamismäärus. Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub kohaldada eelotsusetaotluse suhtes Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 kohast kiirmenetlust.

Eelotsuse küsimused

1. Kas Euroopa Liidu liikmesriikide ning Islandi ja Norra vahelist üleandmismenetlust käsitleva Euroopa Liidu ning Islandi Vabariigi ja Norra Kuningriigi vahelise lepingu artikli 1 lõiked 2 ja 3 lubavad teha samas asjas süüdistuse esitamiseks uue vahistamismääruse isiku suhtes, kelle üleandmisest Euroopa Liidu liikmesriik – tuginedes üleandmismenetlust käsitleva lepingu artikli 1 lõikele 3 koosmõjus Euroopa Liidu lepingu artikliga 6 ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 8 – keeldus?

2. Kas Euroopa Liidu liikmesriikide ning Islandi ja Norra vahelist üleandmismenetlust käsitleva Euroopa Liidu ning Islandi Vabariigi ja Norra Kuningriigi vahelise lepingu artikli 1 lõige 3 ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 21 lõige 1 ja artikli 67 lõige 1 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 45 lõige 1 lubavad vahistamismääruse saajaks oleval liikmesriigil teha asjas, milles teine liikmesriik on sama isiku üleandmisest samas asjas süüdistuse esitamiseks keeldunud, uue otsuse pärast seda, kui tagaotsitav isik on kasutanud oma vaba liikumise õigust ja asunud üleandmisest keeldunud riigist elama uue vahistamismääruse saajaks olevasse liikmesriiki?

Viidatud liidu õigusnormid ja kohtupraktika

Euroopa Liidu liikmesriikide ning Islandi ja Norra vahelist üleandmismenetlust käsitleva Euroopa Liidu ning Islandi Vabariigi ja Norra Kuningriigi vahelise lepingu artikli 1 lõiked 2 ja 3

Euroopa Liidu lepingu artikkel 6

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 21 lõige 1 ja artikli 67 lõige 1

Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 6 ja artikli 45 lõige 1

Euroopa Kohtu 2. aprilli 2020. aasta otsus *Ruska Federacija* (C-897/19 PPU, EU:C:2020:262)

Euroopa Kohtu 25. juuli 2018. aasta otsus *AY* (vahistamismäärus – tunnistaja) (C-268/17, EU:C:2018:602)

Viidatud riigisisised õigusnormid

Väljaandmist ja Euroopa vahistamismäärust käsitleva seaduse (*Zakon za ekstraditsiata i evropeyskata zapoved za arest*) artikli 4 lõige 1

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetlus algatati Sofiyska gradska prokuratura (Sofia linnaprokuratuur, Bulgaaria) taotluse alusel, millega paluti täita Bulgaaria ja Ameerika Ühendriikide kodanikust KT suhtes tehtud vahistamismäärus. Vahistamismääruse tegi 12. märtsil 2020 Hordlandi piirkondlik prokuratuur (Norra) (edaspidi „12. märtsi 2020. aasta vahistamismäärus“). Vahistamismäärusega taotleti KT üleandmist seoses kriminaalmenetlusega, milles esitati tema vastu süüdistus pettuse korduvas toimepanemises Norra sotsiaalkindlustussüsteemi kahjuks. Viidatud menetluses oli peale KT ja teiste isikute süüdistatavaks ka KT endine elukaaslane, kes on Norra kodanik. KT elas oma elukaaslasega abielulaadses suhtes ja neil on kaks last, kes sündisid nende kooselu ajal.
- 2 Norras toimunud kriminaalmenetluses tehti KT suhtes vahistamismäärus. 26. juulil 2018 kuulutati ta hoiatusteate sisestamisega Schengeni infosüsteemi tagaotsitavaks. 2019. aasta juulis esitati süüdistusakt Bergeni esimese astme kohtule (Norra). KT kohalviibimiseta toimunud istungil mõistis kohus süüdi osa süüdistatavatest, sealhulgas KT endise elukaaslase.
- 3 Norra asutuste poolt Schengeni infosüsteemi sisestatud hoiatusteate alusel peeti KT 25. novembril 2019 kinni Poolas. Pärast kinnipidamise kohta teavituse saamist tegi Norra prokuratuur üleandmismenetlust käsitleva lepingu alusel 27. novembril 2019 vahistamismääruse (edaspidi „27. novembri 2019. aasta vahistamismäärus“). Vahistamismääruse täitmise menetluses tehtud 15. jaanuari 2020. aasta otsusega keeldus Varssavi rajoonikohus (Poola) KT üleandmisest.
- 4 Keeldumise põhjendamiseks tugines Varssavi rajoonikohus üleandmismenetlust käsitleva lepingu artikli 1 lõikele 3, mis viitab Euroopa Liidu lepingu (ELL) artiklile 6. Kohus pidas tõendatuks, et KT ja tema endise elukaaslase vahel on pikaajaliselt vaidluse all olnud kaht ühist last puudutav hooldusõigus, kusjuures endiste elukaaslaste vahelistes kohtuvaidlustes on Bulgaaria kohtute otsustega määratud laste suhtes isikuhooldusõigus Bulgaarias elavale KT-le. Varssavi rajoonikohus leidis, et KT võimalik üleandmine Norra asutustele toob kaasa Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) artikli 8 rikkumise, kuna esiteks kannab KT endine elukaaslane talle Norras toimunud kriminaalmenetluses mõistetud vabadusekaotuslikku karistust ja teiseks on KT suhtes pärast üleandmist kohaldatav kohtueelne vangistus; selle tagajärjel tuleks lapsed anda kasupere hoole alla, mille tulemusel katkeks KT side lastega lõplikult. Kohus leiab, et Norra asutused võivad ka siis, kui KTd neile üle ei anta, kasutada KT-le süüdistuse esitamiseks muid Bulgaariaga tehtava koostöö vorme, mis põhinevad rahvusvahelisel õigusel.
- 5 Prokuratuur esitas Varssavi rajoonikohtu otsuse peale, millega keelduti KT üleandmisest, apellatsioonkaebuse Varssavi apellatsioonikohtule, kes jättis selle 24. veebruari 2020. aasta otsusega rahuldamata. 6. märtsi 2020. aasta määrusega tühistas Varssavi rajoonikohus Poolas lõpetatud menetluses määratud tõkendid.

- 6 Schengeni infosüsteemi sisestatud hoiatusteate alusel peeti KT Bulgaariasse tagasipöördumisel 10. märtsil 2020 uuesti kinni. Pärast seda, kui Bulgaaria asutused olid Norra asutusi kinnipidamisest teavitanud, tegi Hordlandi piirkondlik prokuratuur (Norra) 12. märtsil 2020 vahistamismääruse. Vahistamismäärusega paluti KT Norrale üle anda kohtu alla andmiseks samas kriminaalasjas, millega seoses oli tehtud juba Poolale edastatud 27. novembri 2019. aasta vahistamismäärus, mille täitmisest oli Varssavi rajoonikohus keeldunud.
- 7 KT suhtes rakendati 19. märtsil 2020 tõkendit, millega tal keelati oma elukohast asjaomase asutuse loata lahkuda. Peale selle kehtestati tema suhtes Bulgaaria Vabariigist lahkumise keeld. Norra asutused teatasid eelotsusetaotluse esitanud kohtule, et COVID-19 pandeemiast põhjustatud tervishoiukriisi tõttu ei toimu Bergenis esimese astme kohtus KT suhtes algatatud menetluses istungit enne 2020. aasta oktoobrit, mistõttu ei ole vaja KTd Norrale üle anda enne 2020. aasta septembrit. Ühtlasi lükkus edasi eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetlus, kuna KT pöördus ajavahemikul 2020. aasta aprillist kuni juulini korduvalt tervishoiuasutuste poole, et saada ravi. Menetluses 2020. aasta oktoobris esitatud kohtumediitsiinilise eksperdiarvamuse kohaselt on KT terviseseisund märkimisväärselt halvenenud ja tal võib taas tekkida tromboemboolne haigus (tromboos, mis toob kaasa veresoone ummistumise), mistõttu kuulub ta COVID-19-viirusega nakatumise korral kõige enam ohustatud isikute rühma. Kuna KT terviseseisund ei võimaldanud tal sõita oma elukohast Schumenist Sofiasse, osales KT eelotsusetaotluse esitanud kohtu 2020. aasta detsembris ja 2021. aasta veebruaris toimunud istungil videokonverentsi kaudu.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 8 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et põhikohtuasjas otsuse tegemiseks on vaja tõlgendada eelotsuse küsimustes viidatud liidu õigusnorme. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas viidatud õigusnormide kohaselt on 12. märtsi 2020. aasta vahistamismääruse täitmiseks takistusi, mis tulenevad keeldumisest täita sama asutuse 27. novembri 2019. aasta vahistamismäärust, millega paluti sama isik üle anda samas kriminaalasjas kohtu alla andmiseks.
- 9 Üleandmismenetlust käsitleva lepingu artikli 1 lõike 3 kohaselt tuleb austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on tagatud Euroopa inimõiguste konventsiooniga, või – vahistamismääruse täitmisel liikmesriigi õigusasutuse poolt – Euroopa Liidu lepingu artiklis 6 osutatud põhimõtteid. Sellele tuginedes keeldus Varssavi rajoonikohus täitmast 27. novembri 2019. aasta vahistamismäärust EIÕK artiklis 8 sätestatud perekonnaelu puutumatus võimaliku rikkumise tõttu. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et tegelik olukord, mis tõi kaasa [EIÕK] artikli 8 kohaldamise, ei ole eelotsusetaotluse tegemise ajaks muutunud, kuna KT kasvatab Bulgaarias oma kahte last, kes sündisid kooselust tema endise elukaaslasega.

- 10 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34) (edaspidi „raamotsus 2002/584“) tõlgendamist käsitlev Euroopa Kohtu praktika võib olla analoogia alusel kohaldatav üleandmismenetlust käsitleva lepingu tõlgendamise suhtes, kuna viidatud leping moodustab liidu õiguse lahutamatu osa (selle kohta Euroopa Kohtu 2. aprilli 2020. aasta otsus *Ruska Federacija*, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, punkt 49) ja üleandmismenetlust käsitleva lepingu sätted on väga sarnased raamotsuse 2002/584 asjaomaste sätetega (Euroopa Kohtu 2. aprilli 2020. aasta otsus *Ruska Federacija*, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, punkt 74).
- 11 Euroopa Kohus on 25. juuli 2018. aasta otsuses AY (C-268/17, EU:C:2018:602) leidnud, et ei ole tegureid, mis takistaksid sama isiku suhtes samas kriminaalasjas mitme Euroopa vahistamismääruse tegemist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab siiski, et viidatud otsuse aluseks olnud faktilised asjaolud ja õiguslikud kaalutlused on põhikohtuasja asjaoludest erinevad. Kohtuasja C-268/2017 aluseks olnud olukorras tehti esimene Euroopa vahistamismäärus kohtueelse uurimise raames ja teine vahistamismäärus kohtumenetluse läbiviimiseks tagaotsitava isiku suhtes. Põhikohtuasjas tehti aga mõlemad vahistamismäärused (27. novembri 2019. aasta vahistamismäärus ja 12. märtsi 2020. aasta vahistamismäärus) kriminaalasja samas staadiumis, nimelt kohtumenetluse staadiumis pärast seda, kui Bergenis esimese astme kohtule oli 2019. aasta juulis esitatud süüdistusakt.
- 12 Peale selle tugineb Euroopa Kohus 25. juuli 2018. aasta otsuses AY (C-268/17, EU:C:2018:602) raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõikele 2, mis paneb liikmesriikidele kohustuse täita iga neile edastatud Euroopa vahistamismäärus. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib siiski, et üleandmismenetlust käsitlev leping sellist sätet lepinguosalistele ette ei näe. Neil asjaoludel tekib küsimus, kas lepinguosaliste sedalaadi kohustuse olemasolu on võimalik eeldada.
- 13 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub tuvastada, kas [üleandmismenetlust käsitleva lepingu] artikli 1 lõikele 3 koosmõjus ELL artikliga 6 ja EIÕK artikliga 8 tuginev liikmesriigi kohtu otsus, millega keeldutakse vahistamismääruse täitmisest, on üleandmismenetlust käsitleva lepingu artikli 1 lõike 2 alusel siduv ülejäänud liikmesriikidele ning Norrale ja Islandile, arvestades neile lepingust tulenevaid vastastikuseid kohustusi. Kohus märgib, et Varssavi rajoonikohtu 27. novembri 2019. aasta otsust vahistamismääruse täitmisest keeldumise kohta põhjendati ELL artiklis 6 ja EIÕK-s sätestatud põhimõtetega, mis on kehtivad kõikide liikmesriikide suhtes.
- 14 Kõnealuste kaalutluste põhjal tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul eelkõige küsimus, kas on lubatav, et olukorras, kus teise liikmesriigi kohus on tagaotsitava isiku üleandmisest juba keeldunud, teeb liikmesriigi kohus, kellele on edastatud üleandmismenetlust käsitleva lepingu alusel kriminaalasja samas staadiumis tehtud teine vahistamismäärus, asjas veel kord otsuse, kui keeldumine tugineb põhimõtetele, mis on siduvad kõikidele liidu liikmesriikidele, mis kooskõlas

Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) artikli 67 lõikega 1 moodustavad vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala.

- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul on vastus kõnealusele küsimusele oluline, et välja selgitada, kas üleandmismenetlust käsitleva lepingu alusel tehtud vahistamismääruse alusel tagaotsitav isik saab pärast seda, kui liikmesriigi kohus on kõnealuse vahistamismääruse täitmisest keeldunud, kasutada ELTL artikli 21 lõikes 1 sätestatud vaba liikumise õigust, Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 6 sätestatud õigust vabadusele ja turvalisusele ja harta artiklis 45 sätestatud vaba liikumise õigust. Selline on olukord põhikohtuasjas, kuna KT kasutas pärast seda, kui Varssavi rajoonikohus oli 27. novembri 2019. aasta vahistamismääruse täitmisest keeldunud, oma õigust vabalt liikuda ja pöördus tagasi Bulgaariasse, kus ta uuesti kinni peeti, kusjuures uus kinnipidamine tõi kaasa 12. märtsi 2020. aasta vahistamismääruse tegemise.
- 16 Seoses palvega kohaldada eelotsusetaotluse suhtes Euroopa Kohtu kodukorra artikli 107 kohast kiirmenetlust märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et eelotsusetaotluses esitatakse küsimus ELTL kolmanda osa V jaotisega hõlmatud valdkondade kohta. Kohus märgib, et üleandmismenetlust käsitleva lepingu artiklis 20 ette nähtud tähtaegu ei ole järgitud. See tuleneb nii Norra asutuste sõnaselgest teatest, et KT suhtes algatatud menetluses ei saa istungit korraldada enne 2020. aasta oktoobrit, kui ka KT terviseseisundi halvenemisest. Eelotsusetaotluse esitamise ajaks nimetatud takistusi enam ei eksisteeri.
- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et KT ei ole küll vahi all, kuid tema õigus vabalt liikuda on tema suhtes kohaldatud elukohast lahkumise keelu tõttu siiski piiratud. Peale selle kehtestati tema suhtes Bulgaaria Vabariigist lahkumise keeld. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul annavad kirjeldatud asjaolud, sealhulgas KT halvenenud terviseseisund alust pidada asja kiireloomuliseks.